

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 99 din 2 februarie 2006

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA din 21 iulie 2005 în cauza Străin și alții împotriva României (Cererea nr. 57.001/00)

Definitivă la 30 noiembrie 2005

În cauza Străin și alții împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), întrunită în cadrul unei camere formate din domnii: B.M. Zupancic, președinte, J. Hedigan, L. Caflisch, C. Bîrsan, doamnele: M. Tsatsa-Nikolovska, A. Gzulumyan, R. Jaeger, judecători, și domnul V. Berger, grefier de secție,

după ce a deliberat în Camera de consiliu la 30 iunie 2005, pronunța următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află Cererea nr. 57.001/00, introdusă împotriva României, prin care patru cetățeni ai acestui stat, doamna Delia Străin, domnul Horia Stoinescu, doamna Felicia Stoinescu și doamna Maria Tăucean (*reclamanți*) au sesizat Curtea la 22 noiembrie 1999, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Reclamanții sunt reprezentați de doamna R. Mihalcea, avocat la Timișoara. Guvernul român este reprezentat de agentul guvernamental, doamna R. Rizioiu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 23 aprilie 2002, Curtea (Secția a doua) a dispus comunicarea cererii către Guvern. În baza dispozițiilor art. 29 alin. (3), aceasta a hotărât ca admisibilitatea și fondul cauzei să fie examinate în același timp.

La 1 noiembrie 2004 Curtea a modificat componența secțiilor [art. 25 alin. (1) din regulament]. Prezenta cerere a fost repartizată Secției a treia astfel reorganizată [art. 52 alin. (1)].

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

4. Reclamanții s-au născut în anul 1914, respectiv 1920, 1921 și 1945. Prima reclamantă locuiește la Timișoara; al doilea reclamant își are domiciliul la Delemont (Elveția); ceilalți reclamanți locuiesc în Arad.

5. Primii doi reclamanți și fratele lor decedat, Mircea Stoinescu, ai cărui moștenitori sunt ceilalți doi reclamanți, erau proprietarii unui imobil situat în Arad. În anul 1950, statul intră în posesia imobilului, în temeiul Decretului de naționalizare nr. 92/1950. Patru apartamente din imobil au fost renovate, în vederea închirierii.

6. La 27 septembrie 1993, primii doi reclamanți și Mircea Stoinescu intentează la Judecătoria Arad o acțiune în revendicare imobiliară împotriva Primăriei Arad și a societății „R”, administrator al bunurilor aparținând statului. În urma decesului lui Mircea Stoinescu, moștenitorii săi, Felicia Stoinescu și Maria Tăucean, continuă acțiunea. Reclamanții cereau să fie recunoscuți drept proprietari ai imobilului și ai terenului aferent, pe care statul, conform opiniei lor, și-l atribuisese în mod abuziv în anul 1950. Ei subliniau că, în temeiul art. 2 din Decretul nr. 92/1950, bunurile aparținând persoanelor din anumite categorii sociale nu erau supuse naționalizării și că ei făceau parte din categoriile scutite. În consecință, naționalizarea imobilului în cauză fusese, conform opiniei lor, abuzivă și ilegală.

7. Prin Sentința din 12 aprilie 1994, Judecătoria Arad respinge acțiunea reclamanților, refuzând să se pronunțe pe fond, pe motivul că repararea prejudiciului pe care îl suferiseră nu putea interveni decât după adoptarea unei legi speciale, care urma să instituie măsuri reparatorii. Sentința a fost confirmată de Tribunalul Arad la 3 noiembrie 1995. Reclamanții atacă hotărârea cu apel.

8. În anul 1996, chiriașii apartamentelor care compun imobilul au depus cereri în vederea cumpărării locuințelor în temeiul Legii nr. 112/1995. Primăria Arad informează societatea „R” că un litigiu era pendinte în privința dreptului de proprietate asupra imobilului și îi cere să nu procedeze la vânzarea apartamentelor în cauză.

9. În consecință, chiriașilor celor trei apartamente li s-a respins cererea de cumpărare, cu excepția lui H.D. (fost jucător de fotbal și vedetă internațională) și a soției sale, cărora societatea „R” le-a vândut apartamentul nr. 3 la 18 decembrie 1996.

10. La 25 februarie 1997, Curtea de Apel Timișoara admite acțiunea reclamanților și retrimite cauza Judecătoriei Arad, cerându-i să se pronunțe pe fondul cauzei.

11. La 12 mai 1997, soții D. formulează o cerere de intervenție, întrucât ei erau proprietarii apartamentului nr. 3, de la vânzarea încheiată la 18 decembrie 1996.

12. Având în vedere această intervenție, reclamanții solicită Judecătoriei Arad să constate nulitatea vânzării apartamentului nr. 3. Conform opiniei lor, naționalizarea fiind abuzivă și ilegală, statul nu putea fi proprietarul legitim al bunului și, în consecință, nu putea să vândă o parte a acestuia în mod legal. Reclamanții au invocat, în special, art. 966 din Codul

civil, conform căruia o obligație contractată în temeiul unei cauze false sau ilicite nu poate produce efecte.

13. La 7 iunie 1997, Judecătoria Arad a hotărât că naționalizarea imobilului a fost ilegală și că reclamanții deveneau din acel moment proprietari legitimi. Instanța a respins totuși cererea de anulare a vânzării încheiate între stat și soții D., pe motivul că aceștia din urma erau cumpărători de bună-credință.

14. Reclamanții au formulat apel împotriva sentinței. La 28 noiembrie 1997, Tribunalul Arad admite apelul și trimite cauza la Judecătoria pentru rejudecare.

15. Prin Sentința din 6 iulie 1998, Judecătoria Arad reține că naționalizarea imobilului a fost ilegală, recunoaște reclamanților calitatea de proprietari ai acestuia și constată nulitatea contractului de vânzare încheiat între stat și soții D.

16. La 2 februarie 1999, Tribunalul Arad admite apelul soților D. și respinge acțiunea reclamanților, reținând că naționalizarea fusese legală și, în consecință, și vânzarea apartamentului nr. 3 de către stat era legală.

17. Reclamanții formulează recurs asupra căruia Curtea de Apel Timișoara se pronunță prin Hotărârea din 30 iunie 1999. Instanța admite parțial recursul reclamanților, în sensul că reține naționalizarea ca ilegală și constată că aceștia din urma rămăseseră proprietari legitimi ai bunului. Cu toate acestea, respinge recursul în partea privind nulitatea vânzării apartamentului nr. 3, reținând că statul era proprietarul prezumat al bunului în momentul vânzării, în pofida bunului care era pendinte în fața instanțelor. În plus, acuză că Legea nr. 112/1995, ce a servit drept baza legală a vânzării bunurilor, nu prevede sancțiuni în cazul vânzării unui bun care face obiectul unui litigiu în instanță. Curtea de apel nu a răspuns argumentului reclamanților extras din teoria îmbogățirii fără just temei (paragraful 27 de mai jos).

18. La 20 august 2001, reclamanții cer din nou Judecătoria Arad să anuleze vânzarea apartamentului nr. 3, precizând că legea fusese încălcată de cumpărători. Acțiunea a fost respinsă la 13 decembrie 2001, pe motivul autorității lucrului judecat.

II. Dreptul intern pertinent

19. Dispozițiile pertinente din Decretul nr. 92/1950 privind naționalizarea anumitor bunuri imobile sunt următoarele:

Articolul 1

„(...)Pentru asigurarea unei bune gospodăririi a fondului de locuințe supuse degradării din cauza sabotajului marii burghezii și a exploatareilor care dețin un mare număr de imobile.

Se naționalizează imobilele prevăzute în listele anexe, (...), care fac parte integrantă din prezentul decret și la a căror alcătuire s-a ținut seama de următoarele criterii:

1. Imobilele clădite care aparțin foștilor industriași, foștilor moșieri, foștilor bancheri, foștilor mari comercianți și celorlalte elemente ale marii burghezii.

2. Imobilele clădite care sunt deținute de exploatatorii de locuințe. ”

Articolul II

„Nu intră în prevederile decretului de față și nu se naționalizează imobilele proprietatea muncitorilor, funcționarilor, micilor meseriași, intelectualilor profesioniști și pensionarilor.”

20. Articolele pertinente ale Legii nr. 112 din 23 noiembrie 1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, intrată în vigoare la 29 ianuarie 1996, sunt formulate astfel:

Articolul 1

„Foștii proprietari - persoane fizice - ai imobilelor cu destinația de locuințe, trecute ca atare în proprietatea statului sau a altor persoane juridice, după 6 martie 1945, cu titlu, și care se aflau în posesia statului sau a altor persoane juridice la data de 22 decembrie 1989, beneficiază de măsurile reparatorii prevăzute de prezenta lege.

De prevederile alin. 1 beneficiază și moștenitorii foștilor proprietari, potrivit legii.”

Articolul 2

„Persoanele prevăzute la art. 1 beneficiază de restituirea în natură, prin redobândirea dreptului de proprietate asupra apartamentelor în care locuiesc în calitate de chiriași sau a celor care sunt libere, iar pentru celelalte apartamente primesc despăgubiri în condițiile art. 12. ”

Articolul 9

„Chiriașii titulari de contract ai apartamentelor ce nu se restituie în natură foștilor proprietari sau moștenitorilor acestora pot opta, după expirarea termenului prevăzut la art. 14, pentru cumpărarea acestor apartamente cu plata integrală sau în rate a prețului.”

Articolul 14

„Persoanele îndreptățite la restituirea în natură a apartamentelor sau, după caz, la acordarea de despăgubiri vor depune cereri în acest sens, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a legii.”

21. La 23 ianuarie 1996, guvernul adopta Hotărârea nr. 20/1996 de aplicare a Legii nr. 112/1995. În conformitate cu aceasta hotărâre, erau considerate bunuri imobile, asupra cărora statul avea drept de proprietate, imobilele intrate în patrimoniul statului în mod legal. De asemenea, hotărârea preciza că Legea nr. 112/1995 nu era aplicabilă imobilelor care intraseră în patrimoniul statului în absența unei dispoziții legale care să constituie temeiul juridic al dreptului de proprietate a statului.

22. La 18 februarie 1997, guvernul adopta Hotărârea nr. 11/1997, care completa Hotărârea nr. 20/1996. Art. 1 alin. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 11/1997 definește bunurile dobândite de stat în baza Decretului nr. 92/1950 că fiind cele dobândite cu respectarea decretului respectiv și pentru care exista identitate între persoana înscrisă că proprietar pe listele menționând bunurile supuse naționalizării și adevăratul proprietar al bunului la data naționalizării.

23. Dispozițiile pertinente ale Legii nr. 10/2001 din 14 februarie 2001 privind regimul juridic al bunurilor imobile preluate abuziv de stat în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989 prevăd următoarele:

Articolul 1

„(1) Imobilele preluate în mod abuziv de stat, de organizațiile cooperatiste sau de orice alte persoane juridice în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, precum și cele preluate de stat în baza Legii nr. 139/1940 asupra rechizițiilor și nerestituite, se restituie, în natură, în condițiile prezentei legi.

(2) În cazurile în care restituirea în natură nu este posibilă se vor stabili măsuri reparatorii prin echivalent. Măsurile reparatorii prin echivalent vor consta în compensare cu alte bunuri sau servicii (...), în acordare de acțiuni la societăți comerciale tranzacționate pe piața de capital, de titluri de valoare nominală folosite exclusiv în procesul de privatizare sau de despăgubiri bănești. ”

Articolul 21

„Persoana îndreptățită va notifica în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi persoana juridică deținătoare, solicitând restituirea în natură a imobilului. În cazul în care sunt solicitate mai multe imobile, se va face câte o notificare pentru fiecare imobil. ”

Articolul 40

„Pe baza evaluării despăgubirilor bănești, în termen de un an de la expirarea termenului de 6 luni prevăzut de lege pentru depunerea notificărilor, prin lege specială se vor reglementa modalitățile, cuantumul și procedurile de acordare a despăgubirilor bănești, care pot fi plafonate.”

Articolul 46

„Actele juridice de înstrăinare, inclusiv cele făcute în cadrul procesului de privatizare, având ca obiect imobile preluate fără titlu valabil, sunt lovite de nulitate absolută, în afară de cazul în care actul a fost încheiat cu bună-credință.”

24. Dispozițiile pertinente ale Decretului-lege nr. 115/1938 pentru unificarea dispozițiilor privitoare la cărțile funciare prevăd următoarele:

Articolul 17

Drepturile reale asupra imobilelor se vor dobândi numai dacă între cel care dă și cel care primește dreptul este acord de voință asupra constituirii sau strămutării, în temeiul unei cauze arătate, iar constituirea sau strămutarea a fost înscrisă în cartea funciară.

Articolul 26

„Drepturile reale se vor dobândi fără înscriere în cartea funciară din cauză de moarte, accesiune, vânzare silită și expropriere; titularul nu va putea însă dispune de ele prin carte funciară, decât după ce s-a făcut înscrierea. ”

Articolul 33

„Cuprinsul cărții funciare, cu excepția îngrădirilor și excepțiilor legale, se consideră exact în folosul aceluia care a dobândit prin act juridic cu titlu oneros vreun drept real, dacă în momentul dobândirii dreptului n-a fost notată în cartea funciară vreo acțiune prin care se contestă cuprinsul ei sau dacă n-a cunoscut pe altă cale aceasta inexacitate.”

25. Articolul 966 din Codul civil dispune:

„Obligația fără cauza sau fondată pe o cauză falsă, sau nelicită, nu poate avea nici un efect.”

26. În dreptul român acțiunea în revendicare este unul dintre principalele mijloace de protecție a dreptului de proprietate. Acțiunea nu este reglementată că atare prin lege, ci s-a dezvoltat ca o creație jurisprudențială. Acțiunea în revendicare se definește ca acțiunea reală prin care proprietarul neposesor cere restituirea bunului persoanei care îl poseda. Principalul efect al unei acțiuni în revendicare este că instanța care admite o atare acțiune confirmă dreptul de proprietate al reclamantului, cu efect retroactiv, și îl obligă pe pârât să restituie bunul. Dacă restituirea în natură nu este posibilă, obligația restituirii se înlocuiește cu obligația restituirii în echivalent, adică de despăgubire (vezi, de exemplu, Liviu Pop, *Dreptul de proprietate și dezmembrămintele sale*, Editura Lumina Lex, București, 1997, pp. 278-279; Ion Dogaru și T. Sâmbrian, *Elementele dreptului civil*, vol. 2, *Drepturile reale*, Editura Oltenia, Craiova, 1994, p. 160).

27. Sistemele bazate pe dreptul roman cunosc regula echitabilă conform căreia dacă o persoană se îmbogățește fără just temei în detrimentul alteia, aceasta din urmă poate cere o compensație egală cu profitul primei persoane (Francois Terre, Philippe Simmler și Yves Lequette, *Droit civil: les obligations**1), *Precis Dalloz*, ediția a 5-a, 1993, pp. 278-290; Ion Filipescu, *Drept civil: Teoria generală a obligațiilor*, Editura Actami, București 1994, p. 98). Dacă o acțiune întemeiată pe răspunderea civilă delictuală îi permite victimei să obțină reparația exactă a prejudiciului suferit din vina părții îmbogățite, în acțiunea întemeiată pe îmbogățirea fără just temei, păgubitul nu poate pretinde decât cuantumul profitului obținut de adversarul sau, cu condiția ca patrimoniul îmbogățitului să se mărească, fără cauza legitimă, pe seama patrimoniului altei persoane (Francois Terre, Philippe Simmler și Yves Lequette,

Droit civil: les obligations, citat anterior, p. 744; Ion Filipescu, Drept civil: obligații, citat anterior, p. 98).

Notă

*1) Drept civil: obligații.

ÎN DREPT

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1

28. Reclamanții invocă faptul că vânzarea apartamentului unui terț, care a fost validată prin Hotărârea Curții de Apel Timișoara din 30 iunie 1999 și fără a beneficia de o despăgubire, a încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1, redactat astfel:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauza de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor.”

A.Referitor la admisibilitate

29. Curtea constată că plângerea nu este vădit neîntemeiată, în sensul art. 35 alin. (3) din Convenție. În plus, observă că nu exista nici un alt motiv de inadmisibilitate și o declară deci admisibilă.

B.Pe fond

30. Guvernul consideră că reclamanții nu dispuneau de un „bun” în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, întrucât dreptul lor de proprietate nu fusese recunoscut prin hotărâre judecătorească definitivă, înaintea vânzării bunului unor terți. În acest sens, el invocă cauzele *Malhous împotriva Republicii Cehe* (decizie) (Cererea nr. 33.071/96, CEDO 2000-XII) și *Constandache împotriva României* (Cererea nr. 46.312/99, Decizia din 11 iunie 2002). Acesta subliniază că imobilul respectiv fusese naționalizat în conformitate cu Decretul nr. 92/1950, astfel încât nu se afla în patrimoniul reclamanților în momentul introducerii acțiunii în revendicare imobiliară la Judecătoria Arad, la 27 septembrie 1993. În plus, persoanele interesate au omis să-și înscrie dreptul de proprietate în cartea funciară înainte de vânzarea bunului de către stat. Or, în conformitate cu Decretul-lege nr. 115/1938, pentru unificarea dispozițiilor privitoare la cărțile funciare aplicabilă în Transilvania, o atare omisiune echivalează cu absența dreptului.

31. Guvernul consideră că, în orice situație, reclamanții puteau obține despăgubiri în temeiul Legii nr. 10/2001.

32. Reclamanții subliniază că, în Decizia definitivă din 30 iunie 1999, Curtea de Apel Timișoara a recunoscut, cu efect retroactiv, nelegalitatea naționalizării bunului lor și deci legitimitatea lor ca proprietari.

33. Ei consideră că jurisprudența *Brumărescu* (*cauza Brumărescu împotriva României* [GC], Cererea nr. 28.342/95, paragraful 65, CEDO 1999-VII) este pertinentă în speță și că instanțele nu pot refuza să se pronunțe asupra despăgubirilor ce li se cuvin în temeiul privării de proprietate, fără a li se încălca dreptul de acces la instanța garantat de art. 6 alin. (1) din Convenție.

34. Reclamanții evidențiază faptul că privarea de proprietate pe care o invocă rezultă din vânzarea de către stat a apartamentului nr. 3 revendicat de ei, în privința căruia o procedură era pendinte în momentul înstrăinării. În conformitate cu Legea nr. 112/1995, în temeiul căreia s-a încheiat vânzarea, statul nu putea vinde decât bunurile pe care le-a dobândit în mod legal. Or, procedura angajată de reclamanți s-a finalizat cu recunoașterea nelegalității naționalizării, deci cu recunoașterea, cu efect retroactiv, a dreptului lor de proprietate asupra apartamentului. Dat fiind faptul că, la data vânzării, reclamanții formulară deja acțiune în justiție împotriva statului, prin care invocau nelegalitatea naționalizării, și că existența procedurii fusese notată în cartea funciară, vânzarea nu putea fi legală. Ei invocă drept proba a nelegalității vânzării faptul că celelalte apartamente din imobil nu au fost vândute chiriașilor tocmai pe motivul că o acțiune era pendinte pe rolul instanței. Aceste apartamente au fost restituite reclamanților, ca o consecință a acțiunii în revendicare. Numai în virtutea influenței chiriașului apartamentului nr. 3, H.D., apartamentul i-a fost vândut acestuia în mod ilegal.

În consecință, Hotărârea Curții de Apel din 30 iunie 1999, care a respins capătul de cerere privind restituirea apartamentului, în pofida recunoașterii dreptului de proprietate al reclamanților, echivalează cu o expropriere.

35. Reclamanții subliniază că, în momentul introducerii cererii la Curte, Legea nr. 10/2001 nu fusese încă adoptată. Legea neputând produce efecte pentru trecut, eventuala despăgubire pe care o puteau pretinde în temeiul acesteia nu putea compensa prejudiciul suferit pentru perioada până la acordarea despăgubirii respective. Ei precizează că, oricum, despăgubirile prevăzute de Legea nr. 10/2001 constau în atribuirea de acțiuni la diferite întreprinderi de stat, ceea ce este mult sub valoarea bunului. Or, în temeiul acțiunii în revendicare, ei ar avea dreptul la restituirea în natură sau în orice caz la o reparație reprezentând valoarea bunului.

36. După cum a precizat în repetate rânduri, Curtea amintește că art. 1 din Protocolul nr. 1 conține trei norme distincte: „prima, care se exprimă în prima teză a primului alineat și are un caracter general, enunță principiul respectării proprietății; a doua, figurând în a doua teză a aceluiași alineat, se referă la privațiunea de proprietate și o supune anumitor condiții; în ceea ce o privește pe a treia, consemnată în al doilea alineat, ea recunoaște statelor prerogativa, între altele, de a reglementa folosința bunurilor în conformitate cu interesul general (...). Totuși, între aceste reguli exista o interdependență. Cea de a doua și a treia regula se referă la exemple specifice de atingere ale dreptului de proprietate; în consecință, trebuie interpretate în conformitate cu principiul consacrat de prima” (vezi, între altele, Hotărârea

James și alții împotriva Regatului Unit, din 21 februarie 1986, seria A nr. 98, pp. 29-30, paragraful 37, care reia în parte termenii analizei pe care a dezvoltat-o Curtea în *Hotărârea Sporrong și Lönnroth împotriva Suediei* din 23 septembrie 1982, seria A nr. 52, p. 24, paragraful 61; vezi, de asemenea, hotărârile *Sfintele mănăstiri împotriva Greciei*, din 9 decembrie 1994, seria A nr. 301-A, p. 31, paragraful 56, și cauza *Iatridis împotriva Greciei* [GC], Cererea nr. 31.107/1996, paragraful 55, CEDO 1999-II).

1. Cu privire la existența unui bun

37. Curtea notează că părțile au opinii diferite privind chestiunea de a ști dacă reclamanții erau sau nu titularii unui bun susceptibil de a fi protejat de art. 1 din Protocolul nr. 1. În consecință, Curtea este chemată să hotărască dacă situația juridică în care s-au regăsit reclamanții aparține domeniului de aplicare a art. 1.

38. Ea observă că reclamanții au introdus o acțiune în revendicare imobiliară pentru a se constata nelegalitatea naționalizării bunului lor și pentru a obține restituirea acestuia. În hotărârea definitivă din 30 iunie 1999, Curtea de Apel Timișoara a stabilit că bunul în cauză fusese naționalizat cu încălcarea Decretului de naționalizare nr. 92/1950, a constatat că reclamanții erau proprietarii legitimi și a dispus restituirea bunului imobil în cvasitotalitatea sa. Totuși Curtea de Apel a refuzat să dispună restituirea apartamentului. Cu toate acestea, dreptul de proprietate recunoscut ca atare - cu efect retroactiv - privind imobilul, inclusiv asupra apartamentului nr. 3, nu era revocabil; de altfel, acesta nu a fost infirmat sau contestat până în prezent. Din acel moment, Curtea consideră că reclamanții aveau un bun, în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1.

2. Cu privire la existența unei ingerințe

39. Curtea amintește că instanțele naționale au constatat că naționalizarea imobilului aparținând reclamanților fusese nelegală (paragrafele 17 și 34 de mai sus). Or, revânzând unor terți unul dintre apartamentele imobilului, înainte ca problema legalității naționalizării să fi fost tranșată definitiv de instanțe, statul i-a privat pe reclamanți de orice posibilitate de a intra în posesie (cauza *Guillemín împotriva Franței*, Hotărârea din 21 februarie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-I, p. 164, paragraful 54). În consecință, Curtea de Apel, deși constatare nelegalitatea naționalizării și, pe cale de consecință, dreptul de proprietate al reclamanților, a refuzat să dispună restituirea apartamentului nr. 3 către reclamanți, având în vedere vânzarea bunului încheiată între timp. Astfel, a confirmat în mod definitiv imposibilitatea reclamanților de a-și recupera bunul în cauză.

40. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că imposibilitatea reclamanților de a reîntra în posesia apartamentului constituie, fără îndoială, o ingerință în dreptul lor de proprietate.

3. Cu privire la justificarea ingerinței

41. Rămâne de analizat dacă ingerința constatată de Curte a încălcat sau nu art. 1 din Protocolul nr. 1.

42. Pentru a hotărî dacă a avut loc privare de bun, în sensul celei de-a doua norme, trebuie să verificăm nu numai dacă este vorba de o depozitare sau expropriere formală, dar și să privim dincolo de aparențe și să analizăm realitățile situației în litigiu. Întrucât Convenția protejează drepturi „concrete și efective”, trebuie constatat dacă situația respectivă echivalează cu o expropriere în fapt (cauza *Sporrong și Lonnroth*, citată anterior, pp. 24-25, paragraful 63; cauza *Vasilescu împotriva României*, Hotărârea din 22 mai 1998, Culegere 1998-III, p. 1.078, paragraful 51; cauza *Brumărescu*, citată anterior, paragraful 76).

43. Curtea subliniază că situația creată prin jocul combinat al vânzării apartamentului și al Hotărârii Curții de Apel Timișoara din 13 iunie 1999 - care a confirmat dreptul de proprietate al reclamanților asupra bunului în ansamblul său, refuzând în același timp să dispună restituirea apartamentului nr. 3 - a avut ca efect privarea reclamanților de beneficiul părții din hotărâre care le stabilește dreptul de proprietate asupra apartamentului. Reclamanții nu mai aveau posibilitatea de a intra în posesia bunului, de a-l vinde și de a-l lăsa moștenire, de a consimți la donarea bunului sau de a dispune de acesta în alt mod. În aceste condiții, Curtea constată că situația a avut drept efect privarea reclamanților de bunul lor, în sensul celei de-a doua teze din primul alineat al art. 1 din Protocolul nr. 1.

44. O privare de proprietate aparținând celei de-a doua norme nu poate fi justificată decât dacă se demonstrează, în special, că a intervenit pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege. În plus, orice ingerință în folosirea proprietății trebuie să răspundă criteriului proporționalității. Curtea reamintește că trebuie menținut un just echilibru între cerințele interesului general al comunității și imperativele apărării drepturilor fundamentale ale individului. Preocuparea de a asigura un atare echilibru este inerentă ansamblului Convenției. Acest echilibru ce trebuie protejat ar fi distrus dacă individul respectiv ar suporta o sarcină specială și exorbitantă (cauza *Sporrong și Lonnroth*, citat anterior, pp. 26-28, paragrafele 69-74).

a) „prevăzută de lege”

45. Art. 1 din Protocolul nr. 1 cere, înainte de toate și mai ales, că ingerința autorității publice în dreptul de proprietate asupra bunurilor să fie legală (*Iatridis*, citată anterior, paragraful 58).

Principiul legalității înseamnă, de asemenea, existența unor norme de drept intern, suficient de accesibile și previzibile (cauza *Hentrich împotriva Franței*, Hotărârea din 22 septembrie 1994, seria A nr. 296-A, pp. 19-20, paragraful 42, și cauza *Lithgow și alții împotriva Regatului Unit*, Hotărârea din 8 iulie 1986, seria A nr. 102, p. 47, paragraful 110). Cu toate acestea, Curtea se bucură de o competență limitată pentru a verifica respectul dreptului intern (cauza *Hakansson și Sturreson împotriva Suediei*, Hotărârea din 21 februarie 1990, seria A nr. 171-A, p. 16, paragraful 47).

46. Curtea observă că dreptului român, în vigoare la data faptelor, inclusiv jurisprudenței, îi lipsea claritatea în privința consecințelor recunoașterii dreptului de proprietate al unui particular asupra unui bun care se afla în patrimoniul statului, dar fusese vândut de statul posesor unui terț.

47. Ea notează că, în perioada faptelor, se puteau distinge două situații privind posibilitățile de restituire a locuințelor pe care regimul comunist le transferase în patrimoniul statului prin preluare din patrimoniul particularilor:

a) cazul în care statul posedă un titlu de proprietate (cu titlu). Cadrul legal al acestui tip de situație era definit de Legea nr. 112/1995, *lex specialis*, în materie derogând de la dreptul comun pe care îl stabilește Codul civil (art. 24 din lege). Această lege, care a fost înlocuită la 8 februarie 2001 cu Legea nr. 10/2001, instituia o comisie administrativă însărcinată cu examinarea cererilor de restituire. Tot prin derogare de la dreptul comun, art. 9 din Legea nr. 112/1995 acordă statului locator dreptul de a vinde chiriașilor locuințele pe care le ocupau. Tot în conformitate cu art. 9, vânzarea bunurilor către chiriași nu putea avea loc decât după o perioadă de 6 luni, în cursul căreia foștii proprietari puteau cere restituirea bunului sau despăgubiri.

Conform Curții, o atare dispoziție avea drept scop, în mod evident, să evite vânzarea unui bun pentru care fusese depusă o cerere de restituire, înainte de luarea unei hotărâri de restituire. Cu toate acestea, Curtea notează că art. 9 nu cuprinde nici o dispoziție explicită și precisă privind cazul unei vânzări către chiriași care să intervină după expirarea termenului de 6 luni și înainte de adoptarea unei hotărâri administrative privind cererea de restituire;

b) cazul în care statul nu posedă titlul de proprietate relativ la bun (fără titlu). Înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 10/2001, acest tip de situație era reglementat de dreptul comun, adică de dispozițiile Codului civil în materie de proprietate, inclusiv de jurisprudența referitoare la acțiunea în revendicare imobiliară.

Din acest punct, Curtea observă că nici o altă dispoziție internă nu acorda statului dreptul de a vinde un bun care se găsea *de facto* în patrimoniul său, așadar pentru care nu exista titlu, sau un bun care făcea obiectul unei acțiuni în justiție având drept scop stabilirea inexistenței unui atare titlu, întrucât Legea nr. 112/1995 nu se aplică decât în situația bunurilor pentru care statul avea titlu de proprietate. De altfel, nici reclamanții și nici Guvernul nu au pretins că vânzarea către un particular a unui bun confiscat sau naționalizat *de facto* avea în perioada faptelor o bază legală.

48. În speță, Curtea notează că acțiunea în revendicare introdusă de reclamanți la instanțe se întemeia pe Codul civil și era menită să probeze inexistența, din punct de vedere legal, a titlului de proprietate a statului. În consecință, reține că persoanele interesate puteau considera în mod legitim că bunul lor nu cădea sub incidența Legii nr. 112/1995, *lex specialis*, și că, în consecință, bunul respectiv nu putea fi scos la vânzare de statul contractant. Acesta este exact motivul pe care l-au avansat autoritățile din Arad atunci când au refuzat să vândă cea mai mare parte a apartamentelor care făceau parte din imobilul reclamanților (paragrafele 8 și 9 de mai sus).

În consecință, Curtea are dificultăți în a percepe coerența dintre, pe de o parte, refuzul autorităților locale ale orașului Arad - întemeiat pe dreptul intern - de a vinde apartamentele care compun bunul, atât timp cât problema legalității naționalizării nu a fost tranșată de justiție, și, pe de altă parte, hotărârea aceluiași autorități de a face o excepție, vânzând

apartamentul nr. 3, și Hotărârea Curții de Apel din 20 iunie 1999 confirmând legalitatea vânzării și constatând în același timp nelegalitatea privării de proprietate, suferită în anul 1950.

49. Cu toate acestea, având în vedere marja de apreciere a autorităților naționale și în special a instanțelor judecătorești în interpretarea și aplicarea legii interne, Curtea consideră că nu se poate pronunța categoric asupra problemei de a ști dacă vânzarea de către stat a bunului reclamanților era „prevăzută de lege”, adică dacă dreptul intern în materie răspunde exigențelor de previzibilitate și precizie, și dacă interpretarea dată în cauză de instanțe era sau nu arbitrară.

Așadar, Curtea se va întemeia pe principiul că ingerința în cauză era „prevăzută de lege”.

Cu toate acestea, Curtea este chemată să verifice dacă modul în care se interpretează și se aplică dreptul intern, chiar în cazul respectării cerințelor legale, are efecte conforme cu principiile Convenției. În aceasta optică, elementul de incertitudine prezent în lege și marja largă de manevră pe care aceasta din urmă o conferă autorităților se vor analiza pentru a stabili conformitatea măsurii litigioase cu exigențele justului echilibru.

b) Scopul ingerinței

50. În ceea ce privește scopul ingerinței, Guvernul nu a prezentat nici o justificare. Cu toate acestea, Curtea este gata să considere că, în împrejurările date, ingerința respectivă viza un scop legitim, și anume, protejarea drepturilor altuia – „altul” fiind aici cumpărătorul de bună-credință -, având în vedere principiul securității raporturilor juridice.

c) Proportionalitatea ingerinței

51. O măsură care reprezintă o ingerință în dreptul de proprietate trebuie să asigure un just echilibru între cerințele de interes general ale comunității și imperativele protejării drepturilor fundamentale ale individului (vezi, între altele, cauza *Sporrong și Lönnroth*, citată anterior, p. 26, paragraful 69). Preocuparea de a asigura un atare echilibru se reflectă în structura art. 1 din Protocolul nr. 1 în totalitate, așadar și în a doua teză care trebuie citită în conformitate cu principiul consacrat de prima. În special, trebuie să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul vizat de orice măsură care privează o persoană (cauza *Pressos Compania Naviera - S.A. și alții împotriva Belgiei*, Hotărârea din 20 noiembrie 1995, seria A nr. 332, p. 23, paragraful 38).

52. Pentru a determina dacă măsura litigioasă respectă justul echilibru necesar și, în special, dacă nu obligă reclamanții să suporte o sarcină disproporționată, trebuie să se ia în considerare modalitățile de compensare prevăzute de legislația națională. În această privință, Curtea a statuat deja că, fără plata unei sume rezonabile în raport cu valoarea bunului, privarea de proprietate constituie, în mod normal, o atingere excesivă și că lipsa totală a despăgubirilor nu poate fi justificată în domeniul art. 1 din Protocolul nr. 1 decât în împrejurări excepționale (cauza *Sfintele mănăstiri*, citată anterior, p. 35, paragraful 71; cauza *Ex-regele Greciei și alții împotriva Greciei* [GC], Cererea nr. 25.701/1994, paragraful 89,

CEDO 2000-XII; cauza *Broniowski împotriva Poloniei* [GC], Cererea nr. 31.443/1996, paragraful 176, CEDO-V).

53. În orice caz, după cum s-a pronunțat deja Curtea, dacă o reformă radicală a sistemului politic și economic al unei țări sau situația sa financiară poate justifica, în principiu, limitări draconice ale despăgubirilor, atare circumstanțe nu pot fi formulate în detrimentul principiilor fundamentale care decurg din Convenție, cum ar fi principiul legalității și cel al autorității și efectivității puterii judecătorești (cauza *Broniowski*, citată anterior, paragrafele 175, 183 și 184). Cu atât mai mult, absența totală a despăgubirilor nu se poate justifica nici măcar în context excepțional, în prezenta unei atingeri aduse principiilor fundamentale consacrate prin Convenție.

54. În speță, Curtea notează că nici o dispoziție a legii interne nu prevede cu claritate și certitudine consecințele vânzării bunului unui particular de către stat unui terț de bună-credință. Mai exact, dreptul intern nu oferă răspuns clar și precis întrebării de a ști dacă și în ce mod poate fi despăgubit proprietarul privat astfel de bunul său.

Într-adevăr, acțiunea în revendicare, așa cum este prezentată de doctrină, pare să atribuie statului-vânzător, care se găsește în imposibilitatea de a restitui bunul, obligația de despăgubire integrală (paragraful 26 de mai sus), teoria îmbogățirii fără just temei absolvindu-l pe vânzătorul astfel îmbogățit de orice obligație de despăgubire atunci când îmbogățirea este consecința unui act juridic (în speță, o vânzare).

În afară de aceasta, acțiunea în răspundere civilă delictuală nu poate fi angajată în lipsa culpei celui care a cauzat prejudiciul respectiv (paragraful 27 de mai sus). În speță, concluzia curții de apel, conform căreia vânzarea era legală, întrucât părțile erau de bună-credință, exclude așadar, în principiu, o răspundere din culpa statului.

55. În rezumat, într-un caz asemănător cu cel al reclamanților este îndoielnic că la momentul faptelor dreptul intern ar fi prevăzut vreo despăgubire. De altfel, Guvernul nu a susținut că persoanele interesate dispuneau de o atare posibilitate în dreptul intern și nici nu a afirmat existența unei jurisprudențe interpretând sau aplicând legea internă în sensul existenței unei modalități de despăgubire.

56. În schimb, Guvernul susține că Legea nr. 10/2001 a oferit reclamanților dreptul la despăgubire.

În această privință, Curtea constată în primul rând că, la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 10/2001, la data de 8 februarie 2001, reclamanții erau deja privați de bunul lor fără a primi vreo despăgubire din luna iunie 1999 și că, în plus, ei sesizaseră Curtea din luna noiembrie 1999.

În al doilea rând, ea precizează că art. 1 din Legea nr. 10/2001 acorda dreptul la restituire sau la despăgubire persoanelor depozitate abuziv de bunul lor între 6 martie 1945 și 22 decembrie 1989 (paragraful 23 de mai sus). Cu toate acestea, legea nu cuprinde nici o dispoziție specifică privind dreptul la despăgubire, în caz de recunoaștere pe cale judecătorească a caracterului abuziv al privării, atunci când aceasta recunoaștere a intervenit

înaintea intrării în vigoare a legii, precum și în cazul în care privarea de proprietate a rezultat din vânzarea bunului intervenită după 22 decembrie 1989, așa cum se prezintă cazul în speță.

Presupunând totuși că Legea nr. 10/2001 constituie baza legală pentru o cerere de despăgubire, după cum susține Guvernul, Curtea observă că art. 21 din lege precizează că o viitoare lege va stabili modalitățile, suma și procedurile de despăgubire (paragraful 23 de mai sus). Or, până în prezent, nu s-a votat nici o lege de despăgubire. În consecință, Curtea consideră că Legea nr. 10/2001 nu oferă reclamantilor posibilitatea de a obține despăgubiri pentru privarea de proprietate în cauză.

57. Rămâne de stabilit dacă lipsa totală a despăgubirilor se poate justifica avându-se în vedere circumstanțele speței.

58. Pe de o parte, nici o circumstanță excepțională nu a fost invocată de Guvern pentru a justifica lipsa totală a despăgubirilor.

Pe de altă parte, statul a vândut bunul în timp ce era dat în judecată de reclamanti, care se considerau victimele unei naționalizări abuzive, și în timp ce refuza să vândă celelalte apartamente situate în același imobil. Conform Curții, o atare atitudine a statului nu se poate justifica prin nici o cauză generală de utilitate publică, chiar dacă este de ordin politic, social sau financiar, și nici de interesele societății în ansamblu. Nu numai că o atare atitudine a dat naștere unei discriminări între diferiții chiriași care doreau să achiziționeze apartamentele respective, dar, în plus, era de natură să compromită caracterul efectiv al puterii judecătorești sesizate de reclamanti, în vederea protejării dreptului de proprietate pretins asupra imobilului în cauză.

59. În consecință, având în vedere atingerea adusă prin aceasta privare principiilor fundamentale de nediscriminare și de preeminență a dreptului care rezultă din Convenție, lipsa totală a despăgubirilor le-a impus reclamantilor o sarcină disproporționată și excesivă, incompatibilă cu dreptul lor de proprietate garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1.

În consecință, în speță, dispoziția amintită a fost încălcată.

II. Referitor la pretinsa încălcare a art. 6 alin. (1) din Convenție

A. Durata procedurii

60. Reclamantii se plâng de durata procedurii privind bunul lor imobil, care a început la 27 septembrie 1993 și s-a încheiat definitiv prin Hotărârea din 30 iunie 1999. Ei consideră că durata este în contradicție cu dispozițiile art. 6 alin. (1) din Convenție, care dispune:

„Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale (...) într-un termen rezonabil de către o instanță, (...) care va hotărî (...) asupra contestației sale asupra drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...)”

1. Cu privire la admisibilitate

61. Curtea constată că plângerea nu este vădit neîntemeiată, în sensul art. 35 alin. (3) din Convenție. În plus, consideră că nu există nici un alt motiv de inadmisibilitate. Așadar, Curtea declară cererea admisibilă.

2. Pe fond

a) Perioada de luat în calcul

62. Curtea constată că procedura a început la 27 septembrie 1993 prin sesizarea Judecătoriei Arad și s-a încheiat la 30 iunie 1999 prin hotărârea definitivă a Curții de Apel Timișoara. Așadar, a durat aproape 6 ani.

63. Cu toate acestea, România a ratificat Convenția la 20 iunie 1994, iar perioada anterioară acestei date iese de sub competența *ratione temporis* a Curții. În plus, Curtea nu poate lua în considerare decât perioada de aproximativ 5 ani care s-a scurs de la intrarea în vigoare a Convenției referitoare la România, la 20 iunie 1994, chiar dacă va lua în considerare stadiul atins de procedura la data respectivă (vezi, de exemplu, cauza *Humen contra Poloniai* [GC], Cererea nr. 26.614/1995, paragrafele 58-59, 15 octombrie 1999).

b) Caracterul rezonabil al procedurii

64. Guvernul consideră că cerința de celeritate prevăzută în art. 6 alin. (1) din Convenție nu a fost încălcată, având în vedere faptul că aceasta cauză a fost examinată de 7 instanțe succesive. Conform acestuia, cauza prezenta un anume grad de complexitate, întrucât se referea la un imobil naționalizat și, în consecință, impunea analizarea mai multor probleme: înscrierile în cartea funciară și interpretarea diferitelor expresii folosite de lege în acest context, și anume „naționalizare cu titlu” și „naționalizare fără titlu”. În plus, în acea perioadă au intervenit modificări legislative, ceea ce a făcut examinarea și mai complexă. Invocând în această privință cauzele *Calvelli și Ciglio împotriva Italiei* [GC], Cererea nr. 32.967/1996, paragrafele 65-66, CEDO 2002-I) și *Constandache împotriva României* (hotărâre citată anterior), precum și faptul că în fața fiecăreia dintre cele 7 instanțe procedura a avut o durată rezonabilă, Guvernul concluzionează în sensul respectării caracterului rezonabil al perioadei luate în considerare. În ceea ce privește conduita reclamanților, acesta consideră că retrimiterile succesive solicitate de părți - inclusiv reclamanții - pentru a angaja un avocat, a-și pregăti apărarea sau pentru a cere intervenția moștenitorilor, sunt la originea întârzierii de peste un an și opt luni în soluționarea cauzei.

65. Reclamanții consideră că durata excesivă a procedurii se explică prin refuzul instanțelor de a tranșa fondul cauzei și prin lipsa imparțialității și a independenței instanțelor supuse influenței din partea autorităților. Ei precizează că pronunțarea publică a hotărârilor a fost amânată de mai multe ori. În ceea ce privește propria lor conduită, ei admit că au cerut amânarea procedurii, dar aceasta numai pentru că instanța nu a citat corespunzător partea adversă și că o procedură care s-a desfășurat în absența uneia dintre părți din motivul lipsei citării corecte este susceptibilă de anulare.

66. Curtea amintește faptul că durata rezonabilă a unei proceduri se apreciază în funcție de circumstanțele cauzei, luând în considerare criteriile consacrate de jurisprudența, în

special complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și cel al autorităților competente, precum și miza litigiului pentru persoana interesată (vezi, printre multe altele, cauza *Frydlender împotriva Franței* [GC], Cererea nr. 30.979/1996, paragraful 43, CEDO 2000-VII, și cauza *Hartman împotriva Republicii Cehe*, Cererea nr. 53.341/1999, paragraful 73, CEDO 2003-VIII).

67. În opinia Curții, prezentul litigiu nu prezintă o complexitate deosebită, întrucât este vorba, la început, de o simplă acțiune în revendicare imobiliară.

68. Curtea constată că Judecătoria Arad a fost sesizată în iunie 1993 și a avut nevoie de 4 ani pentru a statua asupra cauzei, la 7 iunie 1997, după ce a refuzat, într-o primă etapă, să soluționeze fondul cauzei. Or, tocmai datorită acestei întârzieri, bunul revendicat de reclamant a putut fi vândut unor terți, ceea ce i-a obligat pe primii să își completeze acțiunea cu o cerere de anulare a vânzării.

În afară de aceasta, din circumstanțele cauzei reiese că mai multe ședințe de judecată au fost amânate din cauza lipsei citării corespunzătoare a părților, lipsa care nu se poate imputa reclamantilor.

În general, având în vedere elementele dosarului, Curtea consideră că reclamantilor nu li se poate reproșa lipsa de diligență.

69. Aceste elemente sunt suficiente Curții pentru a reține că procesul reclamantilor nu a respectat cerința duratei rezonabile.

Așadar se constată încălcarea art. 6 alin. (1) din Convenție.

B. Imparțialitatea și independența instanțelor

70. Reclamantii invocă lipsa de independență și de imparțialitate a instanțelor, care ar fi fost influențate de discursul politic din acea perioadă și de influență personală a lui H.D., vedetă națională.

71. Guvernul nu se pronunță în legătură cu acest subiect.

72. Curtea constată că reclamantii nu au avansat nici o precizare în sprijinul celor invocate. În afară de aceasta, examinând dosarul, Curtea nu decelează nici un element susceptibil să pună la îndoială imparțialitatea subiectivă sau obiectivă a instanțelor care au soluționat cauza și nici independența lor.

73. În consecință, plângerea este vădit neîntemeiată și trebuie respinsă în baza art. 35 alin. (3) și (4) din Convenție.

III. Referitor la aplicarea art. 41 din Convenție

74. În conformitate cu art. 41 din Convenție

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a

consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciul material

75. Reclamanții subliniază că apartamentul nr. 3, nerestituit încă, face parte dintr-un imobil conceput ca un ansamblu. În consecință, ei consideră că modul cel mai adecvat prin care statul ar putea repara prejudiciul material cauzat ar fi să le restituie și acest apartament, întrucât le-au fost atribuite și celelalte apartamente care compun imobilul. În cazul în care statul nu l-ar putea restitui, reclamanții solicită o sumă echivalentă cu valoarea de piață a bunului. Ei precizează că imobilul în cauză este situat în centrul orașului Arad, că apartamentul ocupă primul etaj al imobilului (260 mp) și subsolul și că subsolul este închiriat unor societăți comerciale și unui partid politic care și-au stabilit acolo sediul. Reclamanții au prezentat Curții anunțul pe care soții D. îl publicaseră în ziarul local și care propunea vânzarea apartamentului cu 72.000 euro. Având în vedere clientela constituită deja în favoarea spațiului comercial, reclamanții solicita 150.000 euro cu titlul de prejudiciu material.

În plus, ei solicita 50.000 euro cu titlul de despăgubire morală pentru neplăcerile cauzate prin mediatizarea excesivă a litigiului, în virtutea influenței lui H.D., și pentru frustrările cauzate de durata excesivă a procesului, cu încălcarea dreptului lor de proprietate asupra bunului.

76. Guvernul nu a formulat observații asupra acestui punct.

77. Curtea amintește că o hotărâre de constatare a încălcării drepturilor reclamanților antrenează pentru statul pârât obligația juridică, conform Convenției, de a pune capăt încălcării și de a înlătura consecințele încălcării. Dacă dreptul intern nu permite decât ștergerea imperfectă a consecințelor încălcării, art. 41 din Convenție conferă Curții prerogativa de a acorda o reparație părții lezate prin actul sau omisiunea în legătură cu care s-a constatat încălcarea Convenției. În exercitarea acestei prerogative, Curtea dispune de o anumită marja de apreciere; acest lucru este dovedit de adjectivul „echitabil” și de partea din frază „dacă se constată”.

78. Printre elementele luate în considerare de Curte, când statuează în materie, figurează prejudiciul material, adică pierderile efective suferite drept consecința directă a încălcării invocate și prejudiciul moral, adică repararea stării de neliniște, a neajunsurilor și a incertitudinilor rezultând din încălcare, precum și alte prejudicii nepatrimoniale (vezi, între altele, cauza *Ernestina Zullo împotriva Italiei*, Cererea nr. 64.897/2001, paragraful 25, 10 noiembrie 2004).

79. În afară de aceasta, acolo unde diferitele elemente constituind prejudiciul nu se pretează unui calcul exact sau acolo unde distincția dintre prejudiciul material și prejudiciul moral se dovedește a fi dificilă, Curtea le poate examina global (cauza *Comingersoll împotriva Portugaliei* [GC], Cererea nr. 35.382/1997, paragraful 29, CEDO 2000-IV).

80. Curtea consideră, în circumstanțele cauzei, că restituirea bunului în litigiu, așa cum dispune Hotărârea definitivă a Curții de Apel Timișoara din 30 iunie 1999, i-ar situa pe

reclamanți pe cât posibil într-o situație echivalentă cu cea în care s-ar fi aflat dacă exigențele art. 1 din Protocolul nr. 1 nu ar fi fost încălcate.

81. Dacă statul pârât nu va proceda la o atare restituire în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, Curtea hotărăște că va trebui să plătească reclamanților, cu titlu de prejudiciu material, o sumă echivalentă cu valoarea actuală a bunului.

82. În ceea ce privește valoarea despăgubirii, Curtea constată că reclamanții nu au transmis un raport de expertiză care să permită determinarea valorii apartamentului și s-au limitat să prezinte prețul propus la vânzare în anul 2002. Pe de altă parte, Guvernul nu a formulat observații care să conteste afirmațiile reclamanților.

83. Având în vedere informațiile de care dispune Curtea privind prețurile pe piața imobiliară locală și luând în considerare faptul că apartamentul respectiv este folosit în scopuri comerciale, Curtea estimează valoarea actuală a bunului la 80.000 euro.

În schimb, Curtea constată că reclamanții nu au prezentat nici un element de probă privind valoarea clientelei care s-ar fi constituit în favoarea spațiului comercial și respinge în consecință cererea lor referitoare la acest punct.

84. În plus, Curtea consideră că evenimentele în cauză au adus atingeri grave dreptului de proprietate al reclamanților asupra bunului lor și dreptului la soluționarea într-un termen rezonabil a procedurii, atingeri pentru care suma de 5.000 euro ar reprezenta o reparație echitabilă pentru prejudiciul moral suferit.

B. Cheltuieli de judecată

85. Reclamanții solicită, de asemenea, 2.000 euro pentru cheltuielile pretinse în fața instanțelor naționale și în fața Curții, pe care le repartizează astfel: 1.030 euro pentru onorariile avocațiale achitate între 1999 și 2003 și 970 euro pentru diverse cheltuieli (cheltuieli și taxe judiciare, telefon, fotocopii, notar etc.).

86. Guvernul afirmă că pretențiile reclamanților sunt excesive.

87. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor decât în măsura în care se stabilesc realitatea lor, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului. În speță, Curtea constată că reclamanții au prezentat facturile pentru onorariile de avocat achitate între 1999 și 2003, facturi a căror valoare totală se ridică la 1.030 euro.

În privința celorlalte cheltuieli, ele nu sunt prezentate decât parțial, reclamanții nerepartizând detaliat toate sumele angajate pentru taxele judiciare, poștă, telefon și fotocopii din ansamblul documentelor.

Curtea va stabili, așadar, în echitate o sumă corespunzătoare.

Curtea subliniază, de asemenea, că reclamanților nu li s-au restituit cheltuielile angajate în procedurile naționale, întrucât instanțele interne au considerat că cererea de

intervenție a cumpărătorilor apartamentului nr. 3 era întemeiată și că, în consecință, cheltuielile datorate reclamanților compensau cheltuielile pe care aceștia din urma le datorau familiei D.

Având în vedere elementele pe care le are la dispoziție și criteriile menționate anterior, Curtea consideră rezonabilă suma de 1.600 euro, incluzând toate cheltuielile, și o acordă reclamanților.

C. Majorări de întârziere

88. Curtea hotărăște să aplice majorările de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. declară, în unanimitate, cererea admisibilă în privința plângerii relative la atingerea dreptului de proprietate și a duratei procedurii și inadmisibilă pentru rest;

2. hotărăște, cu 6 voturi contra unul, că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1;

3. hotărăște, în unanimitate, că a fost încălcat art. 6 alin. (1) din Convenție;

4. hotărăște, în unanimitate:

a)că statul pârât trebuie să restituie reclamanților imobilul în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 alin. (2) din Convenție;

b)că, în lipsa restituirii în natură, statul pârât trebuie să plătească reclamanților în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 alin. (2) din Convenție, sumele următoare, plus valoarea datorată cu titlu de impozit:

(i) 80.000 euro (optzeci mii euro) pentru prejudiciu material;

(ii) 5.000 euro (cinci mii euro) pentru prejudiciu moral;

(iii) 1.600 euro (o mie șase sute euro) pentru cheltuieli;

c)că începând de la data expirării termenului respectiv și până în momentul plății, sumele respective vor fi majorate cu o dobândă simplă a cărei rată este egală cu rata dobânzii pentru facilitarea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga trei puncte procentuale;

5. respinge restul cererii de acordare a unei satisfacții echitabile.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 21 iulie 2005, cu aplicarea art. 77 alin. (2) și (3) din regulament.

Vincent Berger,
grefier

Bostjan M. Zupancic,
președinte